

Gårdar i Badelunda socken

Badelundabygden har varit bebodd sedan forntiden och är rik på fornlämningar, inte minst gravfält. Detta innebär att flera av de gårdar som ännu finns eller har funnits kvar in på 1900-talet troligen har funnits redan under yngre järnålder (400--1070 e Kr). Dessa gårdar är Bjurhovda, Gryta, Hälla, Lunda, Lundby, Malma, Skälby, Tibble samt (i gamla Furby socken) Kylla, Myrby, Sörby och Tuna. Badelunda och Furby socknar slogs ihop på 1400-talet. Övriga gårdar tros vara medeltida. Möjligen har Långby, Närlunda och Sörby avsondrats från det gamla Tuna.

Badelunda Hembygdsförening har gett ut flera böcker om socknen och dess befolkning:

"De byggde i Skiljebo"

"De byggde i Badelunda"

"Bjurhovda – de första fyratusen åren"

"Torp och gårdar i Badelunda: Mejeriet"

"Skälby i Badelunda från 1600-talet till 2018"

"Hästholmarna: Elba, Östra- och Västra holmarna tillhörde en gång Badelunda socken"

Gårdar:

Berga

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då uppdelad på tre fastigheter, nr 1 (1/2 mantal, 53,5 hektar år 1940), nr 2 (1/6 mantal) och nr 3 (1/2 mantal). Gården friköptes från Kronan 1892.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1794 och laga skifteskarta från 1868.

Bjurhovda

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. (1 mantal, 121,5 hektar år 1940). Gården var boställe för officerare vid Livregementet till häst från slutet av 1600-talet. Gården försvann i slutet av 1960-talet då stadsdelen Bjurhovda byggdes på gårdens ägor.

Läs om Bjurhovda gård i boken "Bjurhovda – de första fyratusen åren" av Rolf Grahn, utgiven av Badelunda Hembygdsförening 2021.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1737.

Björnön

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (1/2 mantal). Gården ligger på ön med samma namn, vars norra del ligger i Badelunda socken. Sedan 1959 är ön ett naturreservat och friluftsområde.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1737.
geometrisk karta från 1727.

Furby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då uppdelad på tre fastigheter, nr 1 (1/4 mantal), nr 2 (1/2 mantal, 35 hektar år 1940) och nr 3 (1/2 mantal). Alldeles intill Furby gård finns ruinen efter den gamla sockenkyrkan som övergavs på 1470-talet.

Lantmäteriets historiska kartor: storskifteskarta från 1762 och laga skifteskarta från 1866.

Gryta

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då uppdelad på två brukningsenheter på vardera 1/2 mantal. Gårdens mark har tagits i anspråk för stadsbebyggelse under 1900-talet.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och laga skifteskarta från 1848 och 1867.

Hamre

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då uppdelad på fyra enheter, nr 1–4, varav merparten utgjorde godset på 173 hektar. På gården har funnits tegelbruk.

Lantmäteriets historiska kartor: storskifteskarta från 1775 och laga skifteskarta från 1862.

Hejarne

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. Redan 1759 bestod gården av två fastigheter, Lilla Hejarne (1/16 mantal år 1941) och Stora Hejarne (1/8 mantal år 1941).

Hälla

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då uppdelad på tre fastigheter, nr 1–3 (totalt 2 mantal år 1941). Under en tid har gården varit gästgiveri. Gården försvann under senare halvan av 1900-talet då stadsbebyggelse och motorvägen E18 byggdes.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1761 och laga skifteskarta från 1857 och 1867.

Hässlö

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (nr 1-4 på 4 mantal år 1941). Gården har varit översteboställe och ägdes till 1987 av Fortifikationsverket, då köpte Västerås stad gården. Mangårdsbyggnaden är från 1734. Gården var från 1770-talet överstelöjtnantsboställe.

Högby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (1 mantal). Gården var från 1770-talet ett länsmansboställe för kronolänsmannen.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652.

Ingeberga

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (1 mantal).

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1689, samt storskifteskarta från 1769.

Jädra

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. 1667 var den uppdelad på Jädra och Södra Jädra. 1941 bestod Jädra av tre fastigheter med nr 1–3 på vardera 1/2 mantal. Kaplansgården (församlingens komministergård, Jädra nr 2) var på 1600-talet en självständig gård, enligt husförhörslängden, men från 1777 låg den under Jädra. Jädra nr 3 var ett officersboställe.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1689 och storskifteskarta från 1769.

Klockargården

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 som en självständig gård men blev sedan, enligt husförhörslängden, en gård under Prästgården (Prostegården). Delar av Klockaregården togs i anspråk när Kyrskolan byggdes, enligt kartförslag från 1877.

Kylla

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. Redan 1667 bestod gården av två fastigheter, Lilla Kylla och Stora Kylla. Från 1777 hade Kylla korpralsboställe.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1758 och laga skifteskarta från 1908.

Lunda

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (73,5 hektar år 1940). Friköpt från Badelunda kommun år 1913.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1690.

Lundby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. Gården försvann under senare halvan av 1900-talet då stadsbebyggelse och Hälla köpcentrum byggdes på gårdens mark.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1747, storskifteskarta från 1774 och laga skifteskarta från 1857. Skifteskartorna gäller tre fastigheter, Lundby nr 1–3. 1940 var nr 1 och 2 sammanslaget till en enhet på 2 mantal, plus Årby på 3/4 mantal, totalt 239 hektar.

Långby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Långby bestod av fyra fastigheter, nr 1–4. Nr 2-4 utgjorde en enhet 1940 på 1,5

mantal (153 hektar). Från 1759 var gården delad i två fastighetern, enligt husförhörslängden, varav den ena gården sadelmakarboställe för Livregementets dragonkår. I Långby har också funnits gästgiveri.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och 1689, storskifteskarta från 1768 och laga skifteskarta från 1896.

Malma

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (270 hektar år 1940). Från husförhörslängden 1777 var gården säteri under Livregementet. Huvudbyggnaden är från 1799. Västerås stad köpte gården 1914 och bedrev uppfödning av hästar och svin, samt potatis- och fröodling.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652.

Myrby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Myrby bestod av fyra fastigheter, nr 1–4 på tillsammans 1,5 mantal (150 hektar).

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1767 och laga skifteskarta från 1832.

Närlunda

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. (177 hektar år 1940) Närlunda har varit gästgiveri.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652 och storskifteskarta från 1800. Skifteskartan gäller två fastigheter, Närlunda nr 1 och 2.

Prästgården (Prostegården)

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941 (då på 1 mantal och bebodd av landsfiskalen).

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652.

Skälby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Skälby bestod av två fastigheter, nr 1 och 2 (tillsammans på 3/4 mantal).

Lantmäteriets historiska kartor: storskifteskarta från 1788 och laga skifteskarta från 1844.

Sörby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Sörby bestod av två fastigheter, nr 1 och 2 (på tillsammans 2 mantal). Dessa var gamla släktgårdar 1940.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1803 och laga skifteskarta från 1857.

Tibble

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Tibble bestod av två fastigheter, Tibble nr 1 (3/8 och 1/4 mantal år 1941) och Tibble Storgård (1 mantal). I husförhörslängden 1806 kallas gårdarna Norrgård och Södergård. Tibble har haft gästgiveri och tegelbruk. Storgården har varit kapten- och löjtnantsboställe för Livregementet och såldes 1950 till Västerås stad.

Vid Tibble ligger gravhögen Anundshög, troligen från folkvandringstiden, och en forntids trojaborg. Tibble var rusthåll och en rustbod finns kvar, numera inrett till hembygdsmuseum. Tibble Storgård är en av de fyra största gårdarna i socknen och har den troligen äldsta mangårdsbyggnaden, uppförd 1727.

Lantmäteriets historiska kartor: storskifteskarta från 1763.

Tuna

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. (1 mantal, 84 hektar år 1940). På Tuna gård hittades 1952 en forntida grav från 300-talet, rik på guld.

Vedby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941, då Vedby bestod av två fastigheter, nr 1 och 2. En av ägarna av Vedby nr 2 var 5:e generationen år 1941.

Lantmäteriets historiska kartor: storskifteskarta från 1769 och 1825.

Vrånga

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1941. (1/4 mantal, 45 hektar år 1940).

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652.

Årby

Finns i den äldsta husförhörslängden från 1667 och i församlingsboken 1913, då Årby bestod av två fastigheter, nr 1 och 2. I församlingsboken 1914 har Årby gått upp i granngården Lundby och ägdes då av arvingarna i Lundby.

Lantmäteriets historiska kartor: geometrisk karta från 1652, storskifteskarta från 1785.

Soldattorp

Samtliga är angivna som soldattorp eller ryttartorp från och med husförhörslängden 1759. Indelningsverket avvecklades kring sekelskiftet 1900.

Soldattorp nr 59–69 i Livkompaniet vid Västmanlands regemente

Berga: nr 63, nr 65

Furby: nr 66

Gryta: nr 69

Hamre: nr 59, nr 60

Hälla: nr 61

Långby: nr 68

Sörby: nr 62

Tuna: nr 67

Vedby: nr 64

Ryttartorp nr 20–29 i Livkompaniet vid Livregementets grenadjärer

Ingeberga: nr 30

Lunda: nr 24

Lundby: nr 20 och nr 21

Malma: nr 25

Myrby: nr 28 och nr 29

Närlunda: nr 26 och nr 27

Tibble: nr 22 och nr 23

Roteindelning 1941

Skolroten: Prästgården, Vrånge, Jädra, Malma, Skälby, Lunda, Bjurhovda, Tibble, Närlunda, Långbytorpen

Hamra skolrote: Hamra, Hälla, Björnön (Badelundadelen), Hässlö, Lundby, högby,

Gryta

Berga skolrote: Hejarne, Vedby, Kylla, Berga, Furby, Ingeberga, Sörby, Myrby, Tuna, Långby (utom torpen)

Källor:

Badelunda kyrkoarkiv

Lantmäteriet

”En historisk vandring i Badelundabygden” av John Kraft m fl, utgiven av Badelunda Hembygdsförening 1989

”Sveriges gods och gårdar, Västmanland”, utgiven 1940